

priekšsēdētāja sleja

Andris Vaivods,
Līvānu novada domes priekšsēdētājs

Noteikti ikviens no jums jau būs pamanījis, ka pēdējā laikā masu medijos ir sākusies diskusija par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) piedāvāto jauno administratīvi teritoriālo reformu. Jāteic, ka gan par iepriekšējās reformas izvērtējumu, gan par jauno piedāvājumu pašvaldību vidū viedokļi dalās.

Vispirms nedaudz vēlos atcerēties pirmo teritoriālo reformu, kad 2000.gadā, apvienojoties Līvānu pilsētai, Rožupes un Turku pagastiem, izveidojās Līvānu novads (kā otrs novads Latvijā). 2009. gadā, noslēdzoties tā laika administratīvi teritoriālajai reformai, Līvānu novadam pievienojās arī Jersikas, Rudzātu un Sutru pagasti. No tā brīža Latvijā ir viena līmeņa 110 novadi un 9 republikas nozīmes pilsētas. Manā skatījumā tā bija pareizi virzīta reforma, jo rajoni sevi jau bija pilnīgi izsmēluši. Rajonos, kuros bija vienāda lieluma divas pilsētas, ieguvēja šobrīd ir tā pilsēta, kura nebija rajona centrs – Līvāni, Sigulda un Smiltene. Par šo drosmīgo lēmumu jāsaka paldies tā laika domes deputātiem un vadībai. Līvānu pilsētas un novada lauku teritoriju iedzīvotāji ir ieguvēji no novada izveides. Lielākā teritorijā ir lielākas iespējas piesaistīt profesionālākus darbiniekus, lielākas iespējas piedalīties projektos, efektīvāk var administrēt līdzekļus, bet ietaupīto ir iespēja ieguldīt attīstībā. Novadā tika centralizēta grāmatvedība, reorganizētas vairākas nevajadzīgas struktūras, kuru funkcijas pārklājās. Mēs pirmie ieviesām pagastu valdes. Tikai pēc vietējā mēroga jautājumu izskatīšanas pagastu valdēs, tie tiek virzīti uz domi. Lai gan valdēm ir tikai ieteikuma tiesības, tomēr komitejās un domes sēdēs deputāti ņem vērā to ieteikumus. Tas ir palīdzējis efektīvāk izlietot pieejamos līdzekļus, un tādā veidā ir izdevies nodrošināt līdzsvarotu visas novada teritorijas attīstību. Īpaši svarīgs Līvānu novadam ir iegūtais reģionālās attīstības centra statuss. Šo statusu ieguva pilsētas, kur bija rajonu centri, kā arī Smiltene, Sigulda un Līvāni.

Runājot par jauno reformu, vispirms jāteic, ka nevienā no šobrīd piedāvātajiem modeļiem Līvānu novadam nav paredzēts pievienot vēl kādu teritoriju. Lielas pārmaiņas gan varētu sagaidīt kaimiņu novadus. Piemēram, Preiļu novadam ir paredzēts pievienot Riebiņu un Vārkavas novadus. Aglonas novadu ir paredzēts pievienot Krāslavas novadam, bet Krustpils novadu paredzēts apvienot ar Jēkabpils un Salas novadiem. Tomēr gala lēmumu, kam pievienoties, pieņems pašu mazo novadu vadība, ņemot vērā iedzīvotāju viedokli. Piemēram, runājot par Aglonu, tai izdevīgāk būtu pievienoties Preiļu novadam. Arī Vārkavas, Krustpils un citiem novadiem ir izvēles iespējas.

Uzskatu, ka reformas mērķis nevar būt tikai teritoriālas izmaiņas (mazos novadus apvienojot vai pievienojot pie lielajiem centriem). Šoreiz jautājumam būtu jāķeras klāt kompleksi, ar plašāku skatījumu. Lai šo reformu īstenotu veiksmīgi, noteicējs ir iedzīvotāji, kuru piekrišana tad arī reformu virzītājiem ir jāpanāk. Tieši iedzīvotājiem ir jāredz, kā šī reforma uzlabos viņu dzīves apstākļus.

Valstij ir nepieciešamas tādas ministrijas kā aizsardzības, tieslietu, iekšlietu un ārlietu, bet daudzu ministriju lielākā daļa funkciju kopā ar finansējumu būtu jānodod spēcīgiem novadiem un plānošanas reģioniem, uz kuru bāzes varētu veidot otrā līmeņa nevēlētās pašvaldības – aprinķus, kas būtu daudz tuvāk iedzīvotājiem un arī spētu daudz efektīvāk šos līdzekļus apsaimniekot, radītu darba vietas speciālistiem tuvāk dzīvesvietai. Spilgts piemērs ir pasažieru pārvadājumi, kuru dotācijām valsts katru gadu izlieto ap 70 miljoniem euro, lai dotētu lielus autobusus ar lielām izmaksām, bet ar nelielu pasažieru skaitu. Ja pasažieru pārvadājumus organizētu novadi, tad finansējums tiktu izlietots daudz efektīvāk un atbilstoši vietējo cilvēku vajadzībām. Līdzīgi ir arī ar vietējās nozīmes ceļiem, profesionālo izglītību un citām jomām.

Visām valsts iestādēm ir jābūt vienotai struktūrai, un to pārstāvēniecība būtu jānodrošina visos novados. Piemēram, šobrīd ir Rajonu tiesas, prokuratūra, bet būtu jābūt novadu tiesām un prokuratūrai. Arī Zemesgrāmatu nodaļai, policijai, lauku atbalsta dienestam, ieņēmumu dienestam būtu jābūt visos novados, tāpat pārējām valsts iestādēm.

Īstenībā mums valstī ir jāmaina pārvaldes sistēma. Šobrīd ir pierādījies, ka pārvaldes sistēma nestrādā – tā buksē, jo cilvēki nav apmierināti nedz ar politikiem, nedz ministriju darbu. Lēmumi tiek pieņemti pārāk tālu no to izpildītājiem un bieži vien bez izpratnes par reālo situāciju. Sistēma nav efektīva un prasa būtiskas pārmaiņas valsts pārvaldē. Bet, lai to paveiktu, Saeimā jābūt cilvēkiem, kas ir ieinteresēti visas valsts attīstībā, kā arī spēcīgam premjeram.

Ja vienlaikus notiks jaunā administratīvi teritoriālā reforma, gan valsts pārvaldes reforma, gan funkciju nodošana “uz leju” ar visu finansējumu, tad arī iedzīvotāji jauno reformu varētu pieņemt un atbalstīt.

Diskusijas par teritoriālo reformu ir sākušās, atliek cerēt, ka tā tomēr neaprobežosies tikai ar novadu robežu pārzīmēšanu.